

ОПИТ ЗА НОВА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ДРЕВНО-
ЕГИПЕТСКАТА "ПРИКАЗКА ЗА ПРЕТЪРПЕЛИЯ
КОРАБОКРУШЕНИЕ"

СЕРГЕЙ ИГНАТОВ

§ 1. НАЙ-ДРЕВНОТО ЛИТЕРАТУРНО ПРОИЗВЕДЕНИЕ НА ПРИКЛЮЧЕНСКА ТЕМАТИКА - "ПРИКАЗКАТА ЗА ПРЕТЪРПЕЛИЯ КОРАБОКРУШЕНИЕ" Е ОТКРИТО СЛУЧАЙНО ОТ РУСКИЯ ЕГИПТОЛОГ В. С. ГОЛЕНИСЧЕВ ПРЕЗ ЗИМАТА НА 1880/81 Г. В ЕГИПЕТСКИЯ МУЗЕЙ НА С.-ПЕТЕРБУРГСКИЯ ЕРМИТАЖ. ТОЙ Е ПЪРВИЯТ ИЗСЛЕДОВАТЕЛ И ИЗДАТЕЛ НА ТЕКСТА. СПОРЕД В. С. ГОЛЕНИСЧЕВ В "ПРИКАЗКАТА" СЕ РАЗКАЗВА ЗА ФАНТАСТИЧНО МОРСКО ПЪТЕШЕСТВИЕ В СТРАНАТА ПАВАНЕ /ПУНТ/ КАТО ТЯ МОЖЕ ДА БЪДЕ СЪПОСТАВЕНА С ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА ОДИСЕЙ ПРИ ФЕАКИЙЦИТЕ, С АРАБСКИТЕ ПРИКАЗКИ ЗА СИНДБАД-МОРЕПЛАВАТЕЛЯ, С БИБЛЕЙСКИТЕ ЛЕГЕНДИ ЗА РАЯ. СЛЕД В. С. ГОЛЕНИСЧЕВ ВСИЧКИ АНАЛИЗИ И ИНТЕРПРЕТАЦИИ НА ТЕКСТА СЕ ОСНОВАВАТ НА НЕГОВИТЕ ИЗВОДИ, КАТО ЕГИПТОЛОЗИТЕ ИЛИ ПРИВЕЖДАТ НОВИ ДОКАЗАТЕЛСТВА В ПОДКРЕПА НА ИЗВОДИТЕ НА ОТКРИВАТЕЛЯ НА ТЕКСТА, ИЛИ ПЪК СА СКЕПТИЧНО НАСТРОЕНИ. ПЪРВ ИЗРАЗЯВА СВОЕТО НЕСЪГЛАСИЕ А. ВИДЕМАН.

ОПИТ ЗА РАЗКРИВАНЕ НА ДУХОВНАТА СЪЩНОСТ НА "ПРИКАЗКАТА ЗА ПРЕТЪРПЕЛИЯ КОРАБОКРУШЕНИЕ" ПРАВИ Х. ГЪДИКЕ. АВТОРЪТ РАЗГЛЕЖДА "ПРИКАЗКАТА" КАТО ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ДЕМОНСТРАЦИЯ НА НЯКАКВО ПСИХОЛОГИЧНО ПЪТЕШЕСТВИЕ, ИЛЮСТРИРАЩО В РАМКИТЕ НА РЕАЛНИЯ И ОТВЪДНИЯ СВЯТ ПРЕСТАВИТЕ ЗА ДОБРО И ЗЛО И НЯКОИ ДРУГИ ПРОБЛЕМИ ОТ МОРАЛНО-ЕТИЧЕН ХАРАКТЕР. Х. ГЪДИКЕ МЕХАНИЧНО ПРЕНАСЯ РЕДИЦА ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ НА ХРИСТИЯНСТВОТО СРЕД ДРЕВНИТЕ ОБИТАТЕЛИ НА НИЛСКАТА ДОЛИНА. ТОЗИ ПОДХОД Е ИСТОРИЧЕСКИ НЕПРАВИЛЕН И НЕ Е НИЩО ПОВЕЧЕ ОТ МОДЕРНИЗАЦИЯ НА ДРЕВНО ЛИТЕРАТУРНО ПРОИЗВЕДЕНИЕ - НАЙ-ОБИЧАЙНОТО И НАЙ-

често срещаното игнориране на духовния свят изразен в него. Основната слабост на изследването обаче е друга: необосновано превеждане или тълкуване на редица лексически единици /напр.: sb; - 'звезда' е прочетено като R - 'бог Ре' ???/, произволно нагаждане на граматичните конструкции, разместване на редове и цели пасажии с оглед изясняването на смисъла им. За всички "по-тъмни" места в текста Х.Гьодике обвинява писаря.

Редица египтолози подчертават, че "Приказката за претърпелия корабкрушение" носи в себе си някакъв "скрит смисъл", който се изплъзва от погледа на изследователя и в това няма нищо странно. Литературното произведение е духовна същност. То е израз на духовния свят и е неотделимо от хората, сред които е възникнало. Както подчертава М.И.Стеблин-Каменски "двойна бариера отделя съвременния човек от древните литературни паметници: символите, чрез които са изразени тези паметници, т.е. думите, и символите на тези символи, т.е. писмените отражения на думите". Той подчертава, че даже този, който чете древен паметник в оригинал, всъщност го чете в превод, тъй като той неизбежно в една или друга степен подставя в думите на древния език привичните на съвременния човек значения и по този начин като че ли превежда думите от древния език на съвременен.

Все пак известно развитие в изучаването на духовния свят на "Приказката за претърпелия корабкрушение" е възможно. През последните три десетилетия се появи и детайлно бе изучен нов египетски материал, който даде възможност да се направи значителна крачка напред в изучаването на египетската идеология. В това отношение най-добри резултати бяха постигнати от ленинградската египтологическа школа.

Настоящето изследване има за цел да се направи опит за интер-

претация на три проблема, които поставя "приказката", представляващи според нас сърцевината на нейното идейно съдържание. Сегашният етап на изследване не позволява даването на типологична характеристика или пък обобщения. Не разполагаме с необходимите данни "Приказката за претърпелия корабкрушение" да бъде поставена в контекста на определено време. Това загадъчно произведение на египетската изящна словесност с еднаква степен на вероятност може да бъде отнесено към управлението на XI, XII и на XIII династии. Само едно е сигурно: записът, с който разполагаме е извършен през епохата на Средното царство - класически период в развитието на явлението, наречено "египетска литература".

Разшифроването на три проблема, които поставя "Приказката за претърпелия корабкрушение" ни приближава към "скрития смисъл" на произведението:

1. Проблемът за острова на Ка.
2. Диалогът между корабкрушенеца и Змея /138-147/.
3. Даровете на Змея и възможната им връзка с древноегипетската категория Rn - 'Име'.

§ 2. Островът на Ка

Все още не е даден удовлетворителен отговор на въпроса как следва да се превежда думата 'Ка' /"Приказка за претърпелия корабкрушение", 114; следва ПК/ в древноегипетската "Приказка за претърпелия корабкрушение". Независимо от това, че всички предложени интерпретации и преводи взаимно се припокриват, тяхното противоречие с общия контекст на "приказката" и с основните древноегипетски представи ги поставят встрани от изследвания текст и не дават отговор, както на частната интерпретация на думата 'Ка', така и на опитите да се разшифрова информацията заложена в "Претърпелия ко-

рабочрушение".

Думата К;/'Ка'/ в ПК, 114 е написана със знака GD28/arms extended so as to embrace; phon. К; / и със знака GZ1/stroke perhaps properly a wooden dowel /. Иератичният оригинал не поставя под съмнение четенето на групата знаци като К;/'Ка'/.

Според общоприетата таблица на иероглифните знаци на А.Гардинер, написаната по този начин К; е идеограма със значението 'soul, spirit'.

Големият Берлински речник на А.Ерман и Х.Грапов относно 'Ка' отбелязва следното: "Geist als Teil der menschlichen Persönlichkeit: sogenannter К;".

Многобройните значения на думата К; са представени във Wörterbuch der ägyptischen Sprache, V, 86-90, но всяко едно от тях в една или друга степен е свързано с личността на мъртвия.

Ученикът на А.Гардинер, Р.Фокнър в своя речник на средноегипетския език предлага следните значения на 'Ка':

1. soul, spirit
2. essence of being
3. personality
4. fortune
5. will of king
6. kingship
7. goodwill
8. phantom

Проблемът 'Ка' е един от най-старите в раздела на египтологията, занимаващ се с мирогледа и религията. Според Г.Масперо 'Ка' е "Двойникът" на човека, неговото точно материално копие. Противоположен бил възгледът на А.Ерман, който разглежда 'Ка' като нематериална "жизнена сила", която отличава живото от неживото. Г.Шайн-

дорѣ обяснявал 'Ka' като "гений-защитник" на човека. Следващите египтолози се присъединяват към една от тези гледни точки или пък се опитват да ги съчетаят.

В рамките на тези теории някои черти на 'Ka' били изяснени, но самият проблем като цяло и до ден днешен е нерешен. Представа, подобна на египетската за 'Ka' не е установена сред другите дравни народи.

Ако всички досегашни египтолози правеха опит чрез тълкуване на разнороден материал да изяснят характера на 'Ka', то ленинградският египтолог О.Д.Берлев намери писмени сведения, които след като бяха за първи път правилно прочетени и преведени от него, точно изясниха един от многобройните аспекти на 'Ka'. Става дума за надписите на $j\ddot{r}.tj$ и $jt/w/\cdot h\ddot{h}$. Съгласно тези надписи египтяните оценявали заплащането на труда на художника като покупка за изображенията на хората - не на самите изображения, а на това живото, което е свързано с тях, и което "излиза" от тях. При това изображението се нарича "врата". За художниците се казва, че те "творят задгробния свят" /употребеният термин $hr j t - 'ntr$ съвпада по значение с $jmn.t$ - 'запад'/. По този начин "задгробният свят" е свързан с изображенията, но не се свежда до тях - той се състои от тази "реалност", която "излиза" от тях.

О.Д.Берлев не отхвърля теориите на своите предшественици, но недвусмислено подчертава: "Те /египтяните - С.И./ вярвали, че човекът освен тяло, душа и сянка притежавал и друга същност, т. нар. 'Ka'".

В обобщен вид изводът на О.Д.Берлев за един от многобройните аспекти на 'Ka' може да бъде сведен до следното: изображението се явява 'Ka' на човека, а неговото 'Ka' е изображение. По такъв начин 'Ka' представлява тази част от човешката личност, която може да бъ-

де изобразена със средствата на изкуството. Оказва се, че това, което често наричаме "задгробен свят" било сведено от египтяните към света на изображенията в гробниците. Така за първи път в египтологията 'Ка' беше свързано с изображението, а изображението със задгробния свят.

О.Д. Берлев въвежда и нова интерпретация на знака . В него той вижда отражение на идеята за абсолютното сходство на човека с неговия двойник, приличащи като "две ръце".

Краткото представяне на основните преводи и интерпретации на 'Ка' показва, че съгласно египетските представи 'Ка' се е мислело като същност в една или друга степен свързана с мъртвия или със "света на мъртвите".

В древноегипетските текстове няма точна формулировка на това, което според древните египтяни е "свят на мъртвите". Неотдавна О. Д. Берлев публикува резултатите на своите изследвания в това направление. Според него в египетските представи съществували няколко задгробни свята едновременно. Това са "светът на изображенията" и "светът на трупа". Тези "светове" се създават от човека, но принципно се различават един от друг. Първият от тях не съдържа нищо трансцендентно и необичайно, поради което може да бъде изобразяван /той е свързан повече с култа, отколкото с религията/. Вторият, поради силата на своята свръхестественост не може да бъде изобразяван, а се описвал от заупокойните текстове. Съществуващи в епохата на Старото царство строго отделно, тези два "свята" започват покъсно да се преплитат, което довежда до обърканата картина на задгробния живот в представите от времето на Средното и Новото царство останала неразбираема и до сега, именно поради факта, че с нейния генезис са се занимавали недостатъчно.

И още нещо: египтяните, т.е. хората, тъй като човек и египтянин

И каза ми той: "Ето, ще пристигнеш ти в резиденцията след два месеца /и/ ще напълниш обятията си със своите деца. Ще се обновиш ти вътре в своята гробница.

Син.: ①56... 𐀀 𐀁 𐀂 𐀃 𐀄 𐀅 𐀆 𐀇 𐀈 𐀉 𐀊 𐀋 𐀌 𐀍 𐀎 𐀏 𐀐 𐀑 𐀒 𐀓 𐀔 𐀕 𐀖 𐀗 𐀘 𐀙 𐀚 𐀛 𐀜 𐀝 𐀞 𐀟 𐀠 𐀡 𐀢 𐀣 𐀤 𐀥 𐀦 𐀧 𐀨 𐀩 𐀪 𐀫 𐀬 𐀭 𐀮 𐀯 𐀰 𐀱 𐀲 𐀳 𐀴 𐀵 𐀶 𐀷 𐀸 𐀹 𐀺 𐀻 𐀼 𐀽 𐀾 𐀿 𐁀 𐁁 𐁂 𐁃 𐁄 𐁅 𐁆 𐁇 𐁈 𐁉 𐁊 𐁋 𐁌 𐁍 𐁎 𐁏 𐁐 𐁑 𐁒 𐁓 𐁔 𐁕 𐁖 𐁗 𐁘 𐁙 𐁚 𐁛 𐁜 𐁝 𐁞 𐁟 𐁠 𐁡 𐁢 𐁣 𐁤 𐁥 𐁦 𐁧 𐁨 𐁩 𐁪 𐁫 𐁬 𐁭 𐁮 𐁯 𐁰 𐁱 𐁲 𐁳 𐁴 𐁵 𐁶 𐁷 𐁸 𐁹 𐁺 𐁻 𐁼 𐁽 𐁾 𐁿 𐂀 𐂁 𐂂 𐂃 𐂄 𐂅 𐂆 𐂇 𐂈 𐂉 𐂊 𐂋 𐂌 𐂍 𐂎 𐂏 𐂐 𐂑 𐂒 𐂓 𐂔 𐂕 𐂖 𐂗 𐂘 𐂙 𐂚 𐂛 𐂜 𐂝 𐂞 𐂟 𐂠 𐂡 𐂢 𐂣 𐂤 𐂥 𐂦 𐂧 𐂨 𐂩 𐂪 𐂫 𐂬 𐂭 𐂮 𐂯 𐂰 𐂱 𐂲 𐂳 𐂴 𐂵 𐂶 𐂷 𐂸 𐂹 𐂺 𐂻 𐂼 𐂽 𐂾 𐂿 𐃀 𐃁 𐃂 𐃃 𐃄 𐃅 𐃆 𐃇 𐃈 𐃉 𐃊 𐃋 𐃌 𐃍 𐃎 𐃏 𐃐 𐃑 𐃒 𐃓 𐃔 𐃕 𐃖 𐃗 𐃘 𐃙 𐃚 𐃛 𐃜 𐃝 𐃞 𐃟 𐃠 𐃡 𐃢 𐃣 𐃤 𐃥 𐃦 𐃧 𐃨 𐃩 𐃪 𐃫 𐃬 𐃭 𐃮 𐃯 𐃰 𐃱 𐃲 𐃳 𐃴 𐃵 𐃶 𐃷 𐃸 𐃹 𐃺 𐃻 𐃼 𐃽 𐃾 𐃿 𐄀 𐄁 𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 𐄈 𐄉 𐄊 𐄋 𐄌 𐄍 𐄎 𐄏 𐄐 𐄑 𐄒 𐄓 𐄔 𐄕 𐄖 𐄗 𐄘 𐄙 𐄚 𐄛 𐄜 𐄝 𐄞 𐄟 𐄠 𐄡 𐄢 𐄣 𐄤 𐄥 𐄦 𐄧 𐄨 𐄩 𐄪 𐄫 𐄬 𐄭 𐄮 𐄯 𐄰 𐄱 𐄲 𐄳 𐄴 𐄵 𐄶 𐄷 𐄸 𐄹 𐄺 𐄻 𐄼 𐄽 𐄾 𐄿 𐅀 𐅁 𐅂 𐅃 𐅄 𐅅 𐅆 𐅇 𐅈 𐅉 𐅊 𐅋 𐅌 𐅍 𐅎 𐅏 𐅐 𐅑 𐅒 𐅓 𐅔 𐅕 𐅖 𐅗 𐅘 𐅙 𐅚 𐅛 𐅜 𐅝 𐅞 𐅟 𐅠 𐅡 𐅢 𐅣 𐅤 𐅥 𐅦 𐅧 𐅨 𐅩 𐅪 𐅫 𐅬 𐅭 𐅮 𐅯 𐅰 𐅱 𐅲 𐅳 𐅴 𐅵 𐅶 𐅷 𐅸 𐅹 𐅺 𐅻 𐅼 𐅽 𐅾 𐅿 𐆀 𐆁 𐆂 𐆃 𐆄 𐆅 𐆆 𐆇 𐆈 𐆉 𐆊 𐆋 𐆌 𐆍 𐆎 𐆏 𐆐 𐆑 𐆒 𐆓 𐆔 𐆕 𐆖 𐆗 𐆘 𐆙 𐆚 𐆛 𐆜 𐆝 𐆞 𐆟 𐆠 𐆡 𐆢 𐆣 𐆤 𐆥 𐆦 𐆧 𐆨 𐆩 𐆪 𐆫 𐆬 𐆭 𐆮 𐆯 𐆰 𐆱 𐆲 𐆳 𐆴 𐆵 𐆶 𐆷 𐆸 𐆹 𐆺 𐆻 𐆼 𐆽 𐆾 𐆿 𐇀 𐇁 𐇂 𐇃 𐇄 𐇅 𐇆 𐇇 𐇈 𐇉 𐇊 𐇋 𐇌 𐇍 𐇎 𐇏 𐇐 𐇑 𐇒 𐇓 𐇔 𐇕 𐇖 𐇗 𐇘 𐇙 𐇚 𐇛 𐇜 𐇝 𐇞 𐇟 𐇠 𐇡 𐇢 𐇣 𐇤 𐇥 𐇦 𐇧 𐇨 𐇩 𐇪 𐇫 𐇬 𐇭 𐇮 𐇯 𐇰 𐇱 𐇲 𐇳 𐇴 𐇵 𐇶 𐇷 𐇸 𐇹 𐇺 𐇻 𐇼 𐇽 𐇾 𐇿 𐈀 𐈁 𐈂 𐈃 𐈄 𐈅 𐈆 𐈇 𐈈 𐈉 𐈊 𐈋 𐈌 𐈍 𐈎 𐈏 𐈐 𐈑 𐈒 𐈓 𐈔 𐈕 𐈖 𐈗 𐈘 𐈙 𐈚 𐈛 𐈜 𐈝 𐈞 𐈟 𐈠 𐈡 𐈢 𐈣 𐈤 𐈥 𐈦 𐈧 𐈨 𐈩 𐈪 𐈫 𐈬 𐈭 𐈮 𐈯 𐈰 𐈱 𐈲 𐈳 𐈴 𐈵 𐈶 𐈷 𐈸 𐈹 𐈺 𐈻 𐈼 𐈽 𐈾 𐈿 𐉀 𐉁 𐉂 𐉃 𐉄 𐉅 𐉆 𐉇 𐉈 𐉉 𐉊 𐉋 𐉌 𐉍 𐉎 𐉏 𐉐 𐉑 𐉒 𐉓 𐉔 𐉕 𐉖 𐉗 𐉘 𐉙 𐉚 𐉛 𐉜 𐉝 𐉞 𐉟 𐉠 𐉡 𐉢 𐉣 𐉤 𐉥 𐉦 𐉧 𐉨 𐉩 𐉪 𐉫 𐉬 𐉭 𐉮 𐉯 𐉰 𐉱 𐉲 𐉳 𐉴 𐉵 𐉶 𐉷 𐉸 𐉹 𐉺 𐉻 𐉼 𐉽 𐉾 𐉿 𐊀 𐊁 𐊂 𐊃 𐊄 𐊅 𐊆 𐊇 𐊈 𐊉 𐊊 𐊋 𐊌 𐊍 𐊎 𐊏 𐊐 𐊑 𐊒 𐊓 𐊔 𐊕 𐊖 𐊗 𐊘 𐊙 𐊚 𐊛 𐊜 𐊝 𐊞 𐊟 𐊠 𐊡 𐊢 𐊣 𐊤 𐊥 𐊦 𐊧 𐊨 𐊩 𐊪 𐊫 𐊬 𐊭 𐊮 𐊯 𐊰 𐊱 𐊲 𐊳 𐊴 𐊵 𐊶 𐊷 𐊸 𐊹 𐊺 𐊻 𐊼 𐊽 𐊾 𐊿 𐋀 𐋁 𐋂 𐋃 𐋄 𐋅 𐋆 𐋇 𐋈 𐋉 𐋊 𐋋 𐋌 𐋍 𐋎 𐋏 𐋐 𐋑 𐋒 𐋓 𐋔 𐋕 𐋖 𐋗 𐋘 𐋙 𐋚 𐋛 𐋜 𐋝 𐋞 𐋟 𐋠 𐋡 𐋢 𐋣 𐋤 𐋥 𐋦 𐋧 𐋨 𐋩 𐋪 𐋫 𐋬 𐋭 𐋮 𐋯 𐋰 𐋱 𐋲 𐋳 𐋴 𐋵 𐋶 𐋷 𐋸 𐋹 𐋺 𐋻 𐋼 𐋽 𐋾 𐋿 𐌀 𐌁 𐌂 𐌃 𐌄 𐌅 𐌆 𐌇 𐌈 𐌉 𐌊 𐌋 𐌌 𐌍 𐌎 𐌏 𐌐 𐌑 𐌒 𐌓 𐌔 𐌕 𐌖 𐌗 𐌘 𐌙 𐌚 𐌛 𐌜 𐌝 𐌞 𐌟 𐌠 𐌡 𐌢 𐌣 𐌤 𐌥 𐌦 𐌧 𐌨 𐌩 𐌪 𐌫 𐌬 𐌭 𐌮 𐌯 𐌰 𐌱 𐌲 𐌳 𐌴 𐌵 𐌶 𐌷 𐌸 𐌹 𐌺 𐌻 𐌼 𐌽 𐌾 𐌿 𐍀 𐍁 𐍂 𐍃 𐍄 𐍅 𐍆 𐍇 𐍈 𐍉 𐍊 𐍋 𐍌 𐍍 𐍎 𐍏 𐍐 𐍑 𐍒 𐍓 𐍔 𐍕 𐍖 𐍗 𐍘 𐍙 𐍚 𐍛 𐍜 𐍝 𐍞 𐍟 𐍠 𐍡 𐍢 𐍣 𐍤 𐍥 𐍦 𐍧 𐍨 𐍩 𐍪 𐍫 𐍬 𐍭 𐍮 𐍯 𐍰 𐍱 𐍲 𐍳 𐍴 𐍵 𐍶 𐍷 𐍸 𐍹 𐍺 𐍻 𐍼 𐍽 𐍾 𐍿 𐎀 𐎁 𐎂 𐎃 𐎄 𐎅 𐎆 𐎇 𐎈 𐎉 𐎊 𐎋 𐎌 𐎍 𐎎 𐎏 𐎐 𐎑 𐎒 𐎓 𐎔 𐎕 𐎖 𐎗 𐎘 𐎙 𐎚 𐎛 𐎜 𐎝 𐎞 𐎟 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿 𐏀 𐏁 𐏂 𐏃 𐏄 𐏅 𐏆 𐏇 𐏈 𐏉 𐏊 𐏋 𐏌 𐏍 𐏎 𐏏 𐏐 𐏑 𐏒 𐏓 𐏔 𐏕 𐏖 𐏗 𐏘 𐏙 𐏚 𐏛 𐏜 𐏝 𐏞 𐏟 𐏠 𐏡 𐏢 𐏣 𐏤 𐏥 𐏦 𐏧 𐏨 𐏩 𐏪 𐏫 𐏬 𐏭 𐏮 𐏯 𐏰 𐏱 𐏲 𐏳 𐏴 𐏵 𐏶 𐏷 𐏸 𐏹 𐏺 𐏻 𐏼 𐏽 𐏾 𐏿 𐐀 𐐁 𐐂 𐐃 𐐄 𐐅 𐐆 𐐇 𐐈 𐐉 𐐊 𐐋 𐐌 𐐍 𐐎 𐐏 𐐐 𐐑 𐐒 𐐓 𐐔 𐐕 𐐖 𐐗 𐐘 𐐙 𐐚 𐐛 𐐜 𐐝 𐐞 𐐟 𐐠 𐐡 𐐢 𐐣 𐐤 𐐥 𐐦 𐐧 𐐨 𐐩 𐐪 𐐫 𐐬 𐐭 𐐮 𐐯 𐐰 𐐱 𐐲 𐐳 𐐴 𐐵 𐐶 𐐷 𐐸 𐐹 𐐺 𐐻 𐐼 𐐽 𐐾 𐐿 𐑀 𐑁 𐑂 𐑃 𐑄 𐑅 𐑆 𐑇 𐑈 𐑉 𐑊 𐑋 𐑌 𐑍 𐑎 𐑏 𐑐 𐑑 𐑒 𐑓 𐑔 𐑕 𐑖 𐑗 𐑘 𐑙 𐑚 𐑛 𐑜 𐑝 𐑞 𐑟 𐑠 𐑡 𐑢 𐑣 𐑤 𐑥 𐑦 𐑧 𐑨 𐑩 𐑪 𐑫 𐑬 𐑭 𐑮 𐑯 𐑰 𐑱 𐑲 𐑳 𐑴 𐑵 𐑶 𐑷 𐑸 𐑹 𐑺 𐑻 𐑼 𐑽 𐑾 𐑿 𐒀 𐒁 𐒂 𐒃 𐒄 𐒅 𐒆 𐒇 𐒈 𐒉 𐒊 𐒋 𐒌 𐒍 𐒎 𐒏 𐒐 𐒑 𐒒 𐒓 𐒔 𐒕 𐒖 𐒗 𐒘 𐒙 𐒚 𐒛 𐒜 𐒝 𐒞 𐒟 𐒠 𐒡 𐒢 𐒣 𐒤 𐒥 𐒦 𐒧 𐒨 𐒩 𐒪 𐒫 𐒬 𐒭 𐒮 𐒯 𐒰 𐒱 𐒲 𐒳 𐒴 𐒵 𐒶 𐒷 𐒸 𐒹 𐒺 𐒻 𐒼 𐒽 𐒾 𐒿 𐓀 𐓁 𐓂 𐓃 𐓄 𐓅 𐓆 𐓇 𐓈 𐓉 𐓊 𐓋 𐓌 𐓍 𐓎 𐓏 𐓐 𐓑 𐓒 𐓓 𐓔 𐓕 𐓖 𐓗 𐓘 𐓙 𐓚 𐓛 𐓜 𐓝 𐓞 𐓟 𐓠 𐓡 𐓢 𐓣 𐓤 𐓥 𐓦 𐓧 𐓨 𐓩 𐓪 𐓫 𐓬 𐓭 𐓮 𐓯 𐓰 𐓱 𐓲 𐓳 𐓴 𐓵 𐓶 𐓷 𐓸 𐓹 𐓺 𐓻 𐓼 𐓽 𐓾 𐓿 𐔀 𐔁 𐔂 𐔃 𐔄 𐔅 𐔆 𐔇 𐔈 𐔉 𐔊 𐔋 𐔌 𐔍 𐔎 𐔏 𐔐 𐔑 𐔒 𐔓 𐔔 𐔕 𐔖 𐔗 𐔘 𐔙 𐔚 𐔛 𐔜 𐔝 𐔞 𐔟 𐔠 𐔡 𐔢 𐔣 𐔤 𐔥 𐔦 𐔧 𐔨 𐔩 𐔪 𐔫 𐔬 𐔭 𐔮 𐔯 𐔰 𐔱 𐔲 𐔳 𐔴 𐔵 𐔶 𐔷 𐔸 𐔹 𐔺 𐔻 𐔼 𐔽 𐔾 𐔿 𐕀 𐕁 𐕂 𐕃 𐕄 𐕅 𐕆 𐕇 𐕈 𐕉 𐕊 𐕋 𐕌 𐕍 𐕎 𐕏 𐕐 𐕑 𐕒 𐕓 𐕔 𐕕 𐕖 𐕗 𐕘 𐕙 𐕚 𐕛 𐕜 𐕝 𐕞 𐕟 𐕠 𐕡 𐕢 𐕣 𐕤 𐕥 𐕦 𐕧 𐕨 𐕩 𐕪 𐕫 𐕬 𐕭 𐕮 𐕯 𐕰 𐕱 𐕲 𐕳 𐕴 𐕵 𐕶 𐕷 𐕸 𐕹 𐕺 𐕻 𐕼 𐕽 𐕾 𐕿 𐖀 𐖁 𐖂 𐖃 𐖄 𐖅 𐖆 𐖇 𐖈 𐖉 𐖊 𐖋 𐖌 𐖍 𐖎 𐖏 𐖐 𐖑 𐖒 𐖓 𐖔 𐖕 𐖖 𐖗 𐖘 𐖙 𐖚 𐖛 𐖜 𐖝 𐖞 𐖟 𐖠 𐖡 𐖢 𐖣 𐖤 𐖥 𐖦 𐖧 𐖨 𐖩 𐖪 𐖫 𐖬 𐖭 𐖮 𐖯 𐖰 𐖱 𐖲 𐖳 𐖴 𐖵 𐖶 𐖷 𐖸 𐖹 𐖺 𐖻 𐖼 𐖽 𐖾 𐖿 𐗀 𐗁 𐗂 𐗃 𐗄 𐗅 𐗆 𐗇 𐗈 𐗉 𐗊 𐗋 𐗌 𐗍 𐗎 𐗏 𐗐 𐗑 𐗒 𐗓 𐗔 𐗕 𐗖 𐗗 𐗘 𐗙 𐗚 𐗛 𐗜 𐗝 𐗞 𐗟 𐗠 𐗡 𐗢 𐗣 𐗤 𐗥 𐗦 𐗧 𐗨 𐗩 𐗪 𐗫 𐗬 𐗭 𐗮 𐗯 𐗰 𐗱 𐗲 𐗳 𐗴 𐗵 𐗶 𐗷 𐗸 𐗹 𐗺 𐗻 𐗼 𐗽 𐗾 𐗿 𐘀 𐘁 𐘂 𐘃 𐘄 𐘅 𐘆 𐘇 𐘈 𐘉 𐘊 𐘋 𐘌 𐘍 𐘎 𐘏 𐘐 𐘑 𐘒 𐘓 𐘔 𐘕 𐘖 𐘗 𐘘 𐘙 𐘚 𐘛 𐘜 𐘝 𐘞 𐘟 𐘠 𐘡 𐘢 𐘣 𐘤 𐘥 𐘦 𐘧 𐘨 𐘩 𐘪 𐘫 𐘬 𐘭 𐘮 𐘯 𐘰 𐘱 𐘲 𐘳 𐘴 𐘵 𐘶 𐘷 𐘸 𐘹 𐘺 𐘻 𐘼 𐘽 𐘾 𐘿 𐙀 𐙁 𐙂 𐙃 𐙄 𐙅 𐙆 𐙇 𐙈 𐙉 𐙊 𐙋 𐙌 𐙍 𐙎 𐙏 𐙐 𐙑 𐙒 𐙓 𐙔 𐙕 𐙖 𐙗 𐙘 𐙙 𐙚 𐙛 𐙜 𐙝 𐙞 𐙟 𐙠 𐙡 𐙢 𐙣 𐙤 𐙥 𐙦 𐙧 𐙨 𐙩 𐙪 𐙫 𐙬 𐙭 𐙮 𐙯 𐙰 𐙱 𐙲 𐙳 𐙴 𐙵 𐙶 𐙷 𐙸 𐙹 𐙺 𐙻 𐙼 𐙽 𐙾 𐙿 𐚀 𐚁 𐚂 𐚃 𐚄 𐚅 𐚆 𐚇 𐚈 𐚉 𐚊 𐚋 𐚌 𐚍 𐚎 𐚏 𐚐 𐚑 𐚒 𐚓 𐚔 𐚕 𐚖 𐚗 𐚘 𐚙 𐚚 𐚛 𐚜 𐚝 𐚞 𐚟 𐚠 𐚡 𐚢 𐚣 𐚤 𐚥 𐚦 𐚧 𐚨 𐚩 𐚪 𐚫 𐚬 𐚭 𐚮 𐚯 𐚰 𐚱 𐚲 𐚳 𐚴 𐚵 𐚶 𐚷 𐚸 𐚹 𐚺 𐚻 𐚼 𐚽 𐚾 𐚿 𐛀 𐛁 𐛂 𐛃 𐛄 𐛅 𐛆 𐛇 𐛈 𐛉 𐛊 𐛋 𐛌 𐛍 𐛎 𐛏 𐛐 𐛑 𐛒 𐛓 𐛔 𐛕 𐛖 𐛗 𐛘 𐛙 𐛚 𐛛 𐛜 𐛝 𐛞 𐛟 𐛠 𐛡 𐛢 𐛣 𐛤 𐛥 𐛦 𐛧 𐛨 𐛩 𐛪 𐛫 𐛬 𐛭 𐛮 𐛯 𐛰 𐛱 𐛲 𐛳 𐛴 𐛵 𐛶 𐛷 𐛸 𐛹 𐛺 𐛻 𐛼 𐛽 𐛾 𐛿 𐜀 𐜁 𐜂 𐜃 𐜄 𐜅 𐜆 𐜇 𐜈 𐜉 𐜊 𐜋 𐜌 𐜍 𐜎 𐜏 𐜐 𐜑 𐜒 𐜓 𐜔 𐜕 𐜖 𐜗 𐜘 𐜙 𐜚 𐜛 𐜜 𐜝 𐜞 𐜟 𐜠 𐜡 𐜢 𐜣 𐜤 𐜥 𐜦 𐜧 𐜨 𐜩 𐜪 𐜫 𐜬 𐜭 𐜮 𐜯 𐜰 𐜱 𐜲 𐜳 𐜴 𐜵 𐜶 𐜷 𐜸 𐜹 𐜺 𐜻 𐜼 𐜽 𐜾 𐜿 𐝀 𐝁 𐝂 𐝃 𐝄 𐝅 𐝆 𐝇 𐝈 𐝉 𐝊 𐝋 𐝌 𐝍 𐝎 𐝏 𐝐 𐝑 𐝒 𐝓 𐝔 𐝕 𐝖 𐝗 𐝘 𐝙 𐝚 𐝛 𐝜 𐝝 𐝞 𐝟 𐝠 𐝡 𐝢 𐝣 𐝤 𐝥 𐝦 𐝧 𐝨 𐝩 𐝪 𐝫 𐝬 𐝭 𐝮 𐝯 𐝰 𐝱 𐝲 𐝳 𐝴 𐝵 𐝶 𐝷 𐝸 𐝹 𐝺 𐝻 𐝼 𐝽 𐝾 𐝿 𐞀 𐞁 𐞂 𐞃 𐞄 𐞅 𐞆 𐞇 𐞈 𐞉 𐞊 𐞋 𐞌 𐞍 𐞎 𐞏 𐞐 𐞑 𐞒 𐞓 𐞔 𐞕 𐞖 𐞗 𐞘 𐞙 𐞚 𐞛 𐞜 𐞝 𐞞 𐞟 𐞠 𐞡 𐞢 𐞣 𐞤 𐞥 𐞦 𐞧 𐞨 𐞩 𐞪 𐞫 𐞬 𐞭 𐞮 𐞯 𐞰 𐞱 𐞲 𐞳 𐞴 𐞵 𐞶 𐞷 𐞸 𐞹 𐞺 𐞻 𐞼 𐞽 𐞾 𐞿 𐟀 𐟁 𐟂 𐟃 𐟄 𐟅 𐟆 𐟇 𐟈 𐟉 𐟊 𐟋 𐟌 𐟍 𐟎 𐟏 𐟐 𐟑 𐟒 𐟓 𐟔 𐟕 𐟖 𐟗 𐟘 𐟙 𐟚 𐟛 𐟜 𐟝 𐟞 𐟟 𐟠 𐟡 𐟢 𐟣 𐟤 𐟥 𐟦 𐟧 𐟨 𐟩 𐟪 𐟫 𐟬 𐟭 𐟮 𐟯 𐟰 𐟱 𐟲 𐟳 𐟴 𐟵 𐟶 𐟷 𐟸 𐟹 𐟺 𐟻 𐟼 𐟽 𐟾 𐟿 𐠀 𐠁 𐠂 𐠃 𐠄 𐠅 𐠆 𐠇 𐠈 𐠉 𐠊 𐠋 𐠌 𐠍 𐠎 𐠏 𐠐 𐠑 𐠒 𐠓 𐠔 𐠕 𐠖 𐠗 𐠘 𐠙 𐠚 𐠛 𐠜 𐠝 𐠞 𐠟 𐠠 𐠡 𐠢 𐠣 𐠤 𐠥 𐠦 𐠧 𐠨 𐠩 𐠪 𐠫 𐠬 𐠭 𐠮 𐠯 𐠰 𐠱 𐠲 𐠳 𐠴 𐠵 𐠶 𐠷 𐠸 𐠹 𐠺 𐠻 𐠼 𐠽 𐠾 𐠿 𐡀 𐡁 𐡂 𐡃 𐡄 𐡅 𐡆 𐡇 𐡈 𐡉 𐡊 𐡋 𐡌 𐡍 𐡎 𐡏 𐡐 𐡑 𐡒 𐡓 𐡔 𐡕 𐡖 𐡗 𐡘 𐡙 𐡚 𐡛 𐡜 𐡝 𐡞 𐡟 𐡠 𐡡 𐡢 𐡣 𐡤 𐡥 𐡦 𐡧 𐡨 𐡩 𐡪 𐡫 𐡬 𐡭 𐡮 𐡯 𐡰 𐡱 𐡲 𐡳 𐡴 𐡵 𐡶 𐡷 𐡸 𐡹 𐡺 𐡻 𐡼 𐡽 𐡾 𐡿 𐢀 𐢁 𐢂 𐢃 𐢄 𐢅 𐢆 𐢇 𐢈 𐢉 𐢊 𐢋 𐢌 𐢍 𐢎 𐢏 𐢐 𐢑 𐢒 𐢓 𐢔 𐢕 𐢖 𐢗 𐢘 𐢙 𐢚 𐢛 𐢜 𐢝 𐢞 𐢟 𐢠 𐢡 𐢢 𐢣 𐢤 𐢥 𐢦 𐢧 𐢨 𐢩 𐢪 𐢫 𐢬 𐢭 𐢮 𐢯 𐢰 𐢱 𐢲 𐢳 𐢴 𐢵 𐢶 𐢷 𐢸 𐢹 𐢺 𐢻 𐢼 𐢽 𐢾 𐢿 𐣀 𐣁 𐣂 𐣃 𐣄 𐣅 𐣆 𐣇 𐣈 𐣉 𐣊 𐣋 𐣌 𐣍 𐣎 𐣏 𐣐 𐣑 𐣒 𐣓 𐣔 𐣕 𐣖 𐣗 𐣘 𐣙 𐣚 𐣛 𐣜 𐣝 𐣞 𐣟 𐣠 𐣡 𐣢 𐣣 𐣤 𐣥 𐣦 𐣧 𐣨 𐣩 𐣪 𐣫 𐣬 𐣭 𐣮 𐣯 𐣰 𐣱 𐣲 𐣳 𐣴 𐣵 𐣶 𐣷 𐣸 𐣹 𐣺 𐣻 𐣼 𐣽 𐣾 𐣿 𐤀 𐤁 𐤂 𐤃 𐤄 𐤅 𐤆 𐤇 𐤈 𐤉 𐤊 𐤋 𐤌 𐤍 𐤎 𐤏 𐤐 𐤑 𐤒 𐤓 𐤔 𐤕 𐤖 𐤗 𐤘 𐤙 𐤚 𐤛 𐤜 𐤝 𐤞 𐤟 𐤠 𐤡 𐤢 𐤣 𐤤 𐤥 𐤦 𐤧 𐤨 𐤩 𐤪 𐤫 𐤬 𐤭 𐤮 𐤯 𐤰 𐤱 𐤲 𐤳 𐤴 𐤵 𐤶 𐤷 𐤸 𐤹 𐤺 𐤻 𐤼 𐤽 𐤾 𐤿 𐥀 𐥁 𐥂 𐥃 𐥄 𐥅 𐥆 𐥇 𐥈 𐥉 𐥊 𐥋 𐥌 𐥍 𐥎 𐥏 𐥐 𐥑 𐥒 𐥓 𐥔 𐥕 𐥖 𐥗 𐥘 𐥙 𐥚 𐥛 𐥜 𐥝 𐥞 𐥟 𐥠 𐥡 𐥢 𐥣 𐥤 𐥥 𐥦 𐥧 𐥨 𐥩 𐥪 𐥫 𐥬 𐥭 𐥮 𐥯 𐥰 𐥱 𐥲 𐥳 𐥴 𐥵 𐥶 𐥷 𐥸 𐥹 𐥺 𐥻 𐥼 𐥽 𐥾 𐥿 𐦀 𐦁 𐦂 𐦃 𐦄 𐦅 𐦆 𐦇 𐦈 𐦉 𐦊 𐦋

деня на погребението, за прехода към състоянието на блажен-
ство.

197 ... 198 199

Не ще умреш в чужда земя, няма да те погребват азиатци, няма да те завият в овча кожа, няма да насипят за теб могилен жълм. Доста късно е вече за теб да се скиташ. Погрижи се за своя трут и се завръщай.

202 ... 203 204

Колко е прекрасно милосърдието, спасяващо ме от смъртта! - тъй като ми приготвяш ти край, /при който/ тялото ми /ще остане/ в резиденцията!

Думата 'Ka' се среща само веднъж в текста на "Претърпелия ко-
рабокрушение" в следния контекст:

113 ... 114

Ето, подарил ти е бог живота. Донесъл те е той на този остров на Ка. Няма такова нещо, което да не съществува вътре в него. Препълнен е той с добри неща всякакви.

Очевидно 'Ка' е или названието на острова, или на този комуто принадлежи. Какви са тълкуванията на това название и на израза "iw pn n k; " /ПК, 114/ "този остров на Ка"?

В.С.Голенисчев превежда "този омагьосан остров", като отбелязва, че 'Ка' може да бъде съпоставено с djnn от арабските приказки.

Аналогичен е преводът на А.Х.Гардинер, който приема арабския паралел на В.С.Голенисчев.

По-особено интерпретира 'Ка' А.Ерман - 'храна'. Г.Лефевр оставя 'Ка' без превод - "този остров на Ка".

Е.Н.Максимов, който цял живот се е занимавал с "Претърпелия корабкрушение" превежда: "този остров на Духа /Ка/".

Г.Ланчовски - 'Ка' в названието на острова следва да се разбира като "трансцендентален корен на всеобщо процъфтяване като божествена жизнена сила".

Още на времето Г.Масперо е утвърждавал, че описаният в "приказката" остров 'Ка' е остров призрак, остров на мъртвите. С Г. Масперо не се съгласява Ю.П.Францов, който отбелязва, че никъде в "приказката" не се споменават мъртъвци, пазени от змейове. Е. Н.Максимов доразвива възгледите на Г.Масперо. Той смята, че пред нас е описание на остров на призраците, и че с корабкрушенеца разговаря не Змеят, а неговият дух, призрак /досл.: "неговата не-

изменна душа Ка"/. По такъв начин Е.Н.Максимов отбелязва връхна - та точка на общото сред египтолозите разбиране за острова като свят заселен от духове, свят на мъртвите.

Тук му е мястото да разсъдим какво означава 'Ка' - названието на острова или на неговия повелител. Владетелят на острова е назован в текста $\text{ḥf};w$ 'змея' и "нута" $/ntr/$ 'бог'. Следователно, 'Ка' е названието на острова.

И така, всички египтолози са единодушни: островът е свързан с отвъдното. В основата на този извод лежат общоприетите тълкувания на същността 'Ка'. Само А.Ерман има по-особено мнение, което за съжаление не е много ясно. Ю.П.Францов смята, че става дума за нещо "в смисъл на опит за препитаване, продоволствие". Е. Н.Максимов, позовавайки се на И.Швейцер твърди, че става дума за храната като "необходима субстанция за битието и съществуването в отвъдното".

Възможно ли е в "приказката" да се изобразява отвъдното? Оказва се, че не! Тези изводи са в противоречие с египетските представи, които бяха изложени подробно. От друга страна, Змеят, когото смятат за някакъв дух, призрак дава ясни сведения за себе си: "Аз съм владетелят на Паване" /ПК, 151/; не на $\text{ḥr}/j/t-ntr$ или jmn.t , т.е. на задгробния свят.

Връзката на Змея с Паване е подчертана и в описанието на неговите атрибути. Той има брада дълга два лакета. От надписите на царица Хашепсове и от поясняващите ги изображения се създава впечатлението, че епитетът "брадати" е имал място в египетския език като характеристика на жителите на Паване.

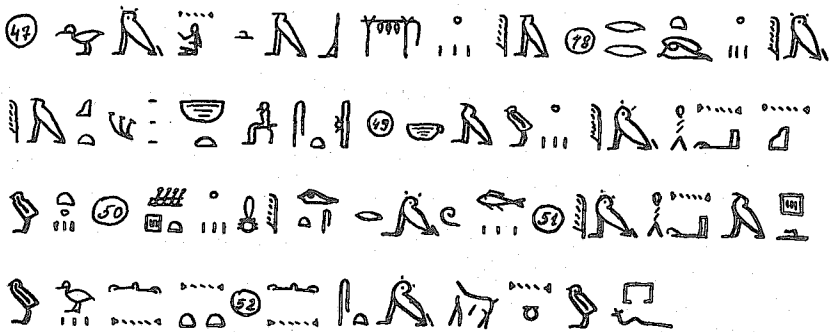
Изложението до тук показва, че смисълът и съдържанието на 'Ка' трябва да се търсят не в традиционните трактовки на 'Ка', а в контекста на "Претърпелия корабокрушение". Както подчертаваше и.

М. Ляконов, широкият контекст не е изживял времето си като едно от средствата за разкриване на смисъла и съдържанието на определени понятия в сферата на древноизточните филологии.

Ето как създателите на "Приказката за претърпелия корабкрушение" характеризират острова на 'Ка':

Ето, подарил ти е бог живота. Донесъл те е той на този остров на Ка. Няма такава вещо, което да не съществува вътре в него. Препълнен е той с добри неща всякакви.

Намерих смокини, грозде там, всякакви превъзходни зеленчуци, **кау** и некут, сякаш специално отглеждани краставици /?/, риба имаше там и птици. Имаше такава неща, което да не съществува вътре в него. /Ср. с Ном., Од., VII, 114-116; 120-122; 128-129/.

И даде ми той в дар: антиу, хекену, иуданеб, козметично масло /?/, благовонна тръстика тишепс, шаасех, сенки /грим/ за очи, опашки на жирафи, голямо парче тамян, бивници на слонове, хрътки, малки маймунки, маймуни - киу - всякакви ценности и добри неща.

Създава се впечатлението, че основната характеристика на острова са богатствата, благополучието и изобилието.

Смисълът и съдържанието на понятието 'Ка' се разкрива не само от описанието на острова, но и от чертите на неговия повелител Змея.

Древноегипетската представа за Змея е богата и едновременно с това противоречива. В Египет изображението на змия се прикрепяло към челото на фараона като знак за царуването му. С представите за змията е свързан митът за Апоп, който всяка нощ изпивал водите на подземния Нил, за което бил поразяван от Ре. Известен е също така митологичният мотив за змей пазител на извори и водоеми. Във вид на кобра или на жена с глава на кобра била изобразявана богинята на плодородието и реколтата Рененут. Известен

е змеят Мехента - обкръжаващ земята. Характерно е названието на змията s;-t; "син на земята". Бог Геб понякога също бил изобразяван с глава на змия. Змията била свързана и със "света на мъртвите" - богинята на некропола във Висе Меритсегер "обичаща мълчанието". В есхатологията Атом би трябвало да се върне в първичния "Океан", от който възникнал в края на света в облик на Урей /очевидно, в египетските представи отсъствува идеята за вечност!/. Самата змия Урей била социално-класификационен признак на фараона. Сведенията за представите свързани с борбата със змията дават многочислените магически заклинания срещу ухапване от змия. Такива са в най-общ вид древноегипетските представи за змията никоя, от които обаче не обяснява същността на Змея от "приказката".

Какъв е Змеят от "Приказката за претърпелия корабкрушение"? Той бил дълъг 30 лакета, брадата му била повече от два лакета, членовете му били златни, а веждите му от истински лазурит /ПК, 61 - 66/. Той, ако вярваме на собствените му думи е ꞥꞥ; - "повелител" на страната Паване, а корабкрушенецът го нарича нуте /ntr/ - 'бог, божество' /ПК, 147-152/. Това, че Змеят е божество не подлежи на съмнение - златото, лазуритът и брадата от край време характеризират в Египет божествения произход и властта. Сред изследователите на текста недоумение буди съобщението на Змея, че именно той е владетелят на Паване - екзотична страна, която не е остров! От "Синухе" обаче знаем, че владетелката на Паване е змиеподобната богиня Уеререт /Син. Б 209-210/. Връзката между Змеят от "приказката" и богинята Уеререт трудно може да бъде доказана, нито пък имаме основание да я отхвърляме, но е очевидно, че поставянето на Змея от "приказката" във връзка с Паване следва логиката на египетските представи.

От текста на "приказката" е ясно едно: описан е остров с екзо-

тични богатства, описан е техният владетел, пазител. Подобна представа за змей /змия/ пазител = владетел на богатства, съкровища, до колкото ни е известно не е отбелязана в Египет, но тя е твърде характерна за Африка.

Следователно, разполагаме с описание на остров на материалното благополучие, на богатствата, на изобилието. Тази черта на острова категорично е подчертана от създателите на "Претърпелия корабокрушение", които влагат едни и същи думи в устата на противопоставени герои - Змеят и корабокрушенецът:

"Няма такова нещо, което да не съществува вътре в него" /ПК, 51-52, 115/.

В този смисъл е прав В.С.Голенисчев като вижда в "приказката" "библейско сказание за земния рай".

В крайна сметка се оказва, че смисълът и съдържанието на понятието 'Ка' в текста на "Претърпелия корабокрушение" е изобилието.

Разбира се, нашият извод е доста рискован, тъй като такова значение на 'Ка' в египетския език не е отбелязано, но ние знаем дума, която винаги се употребява в множествено число, предимно в царските имена - Kꜣ.w /Кау/ - мн.ч. от 'Ка' - 'материално обогатяване', 'нарастване на силата'. Авторите недвусмислено я отнасят към 'Ка' - 'Двойник', 'Душа' и т.н., т.е. - смятат ги за еднокоренни, което за съжаление, на този етап на изследване остава недоказуемо. Връзката между 'Ка' - 'изобилие' и 'Кау' - 'материално обогатяване', 'нарастване на силата' не подлежи на съмнение.

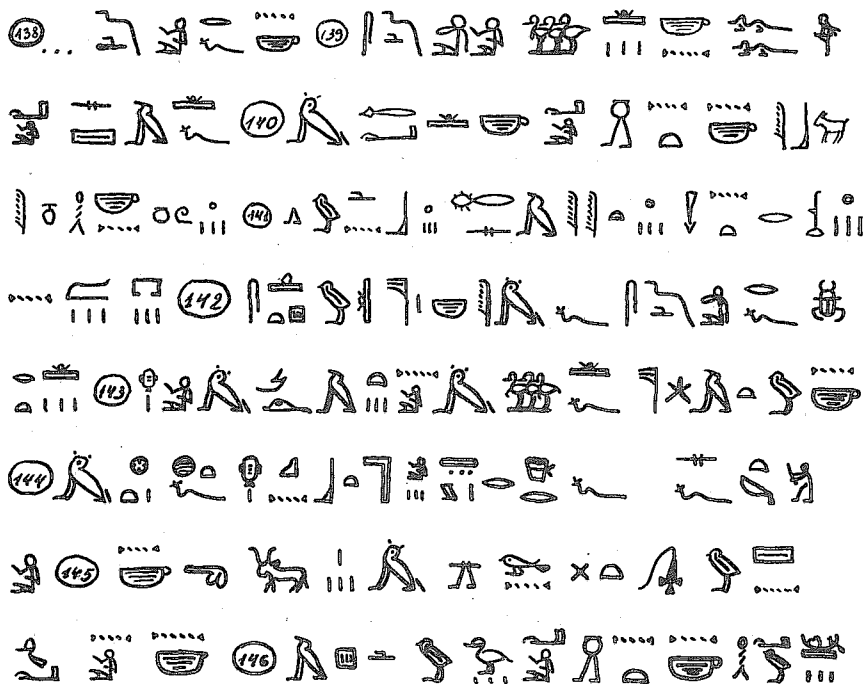
Този извод, въвеждащ изобилието като смисъл и съдържание на 'Ка' от "Приказката за претърпелия корабокрушение" е още едно доказателство в полза на традиционното тълкуване на идеограмата като същност, която обема, обхваща.

Характерът на египетската писменост не ни позволява да изяс-

ним връзката между 'Ka' - 'изобилие' и 'Ka' - 'Двойник'. Общия корен или липсата на такъв могат да бъдат доказани или отхвърлени само умозрително. Коптският език, за съжаление, също не дава материал в това отношение. Тълкуването на смисъла на всички думи, които съдържат "K" и "алеф" също не дава много, тъй като превода на египетската лексика е повече описателен, отколкото точен.

Следователно, ако е правилен изводът ни, че 'Ka' в контекста на "Претърпелия корабкрушение" означава изобилие, то изразът "iw pn n k;" /PK, 114/ следва да се превежда: "Този остров на Изобилието".

§3. Диалогът между Змея и корабкрушенеца /138-147/.

Казах му: "Ще разкажа за твоето могъщество на царя. Ще направя така, че да узнае за твоето величие. Ще заповядам и ще ти донесат иби, хекену, иуденеб, хесаит, храмов тамян, удовлетворяващ в себе си всеки бог.

Ще разкажа за случилото се с мен, за това, което видях в твоето могъщество. Ще бъдеш прославен в резиденцията пред лицето на кенбета на цялата страна чак до нейните предели. Ще заколя за теб бикове за огнена жертва, ще отрежа за теб/главите на/ птици.

Ще заповядам и ще доведат за теб флот, натоварен с всякакви ценности на Кеме ..."

На тази част от диалога между Змея и корабокрушенеца египтолозите и до ден днешен не са обърнали сериозно внимание и съответно никои не е отбелязал, че от гледна точка на така наречения "здрав смисъл" в нея липсва всякаква логика. Прави впечатление, че обикновеният египтянин - корабокрушенецът заявява "ще заповядам", "ще изпратя" като всичките му обещания са извън сферата на неговите възможности. Известно е, че изпращането на експедиции извън пределите на Египет е подвластно само на фараона, което означава, че само египетския цар може да заповяда изпращането на ценности и керван кораби!

Ако погледнем обаче през призмата на създателите на "приказката", вижда се, че всичко е закономерно и логично. Змеят без сму-

щение възприема обещанията на корабокрушенеца и дори потвърждава тяхната значимост: "Произвежданото у теб е ...". Наистина, на едно място той се присмива на египтянина, но присмехът се отнася до липсата на антиу в Египет, т.е. противопоставени са богатствата на Египет и Паване /ПК, 149-152/.

Д.Я.Першъолкин винаги е учел, че трябва да виждаме египетския материал с очите на древния египтянин - съвременник на този материал.

Е, след като според египтяните всичко е правилно, нека тръгнем по следите на египетската логика. На първо място, кой е корабокрушенецът? Змеят го нарича nds /ПК, 62, 84, 112, 158/, а в края на приказката сам той с подчертана гордост заявява, че бил издигнат в šmsjw съпроводено с награждаването с 200 глави.

I. Терминът nds.

Думата nds /ед.ч./, ndsw /мн.ч./ - 'малки люде' отдавна е обр-нала внимание върху себе си като противопоставяне на 'големи, велики люде'. Едновременно с това още от самото начало било ясно, че това интересно в социален план значение на думата не е единствено и означава 'малки' не само по социален статут, но и по ръст и по възраст. Към тези значения някои учени добавят още едно - 'воин'. Следователно, три аспекта характеризират семантичното съдържание на думата: 1/ социален; 2/ възрастов; 3/ воински.

Приема се, че думата nds в "Приказката за претърпелия корабокрушение" е употребена във втория аспект, който различава "малки" по възраст и по ръст, като последното значение е по-приемливо, в смисъл 'малки човече'.

Дори и да е налице някакво скрито противопоставяне "малки" - "велики", терминът nds не дава точна характеристика на корабокрушенеца.

II. Терминът šmsjw.

Думата šmsjw без съмнение е причастие от глагола šmsj 'съпровождам'. Така наричали хората, които навсякъде съпровождали своя господар при пътуване. С този термин обозначаваха и слугите въобще.

Терминът šmsjw се употребявал с и без пояснения. Известни са ни 13 титли от разряда šmsjw и общо 343 египтяни от епохата на Средното царство, по отношение на които е употребен термина šmsjw.

Обикновено нещо било пропускането на поясненията към šmsjw. Такъв е случаят и с нашия текст. Отбелязано е само, че корабкрушенецът е получил титлата šmsjw и 200 глави /царски люде/, но това е достатъчно. Известен е един случай на награждаване с "глави". Става дума за ꜥwꜥw-sbk воин от времето на Сенвосре III и Аменемхе III, който за подвизи в сражение получил титлата šmsjw nj ꜥꜥ; и бил награден с "60 глави". Това е единственият известен случай на повишаване в šmsjw съпроводено с награждаване с глави. Има и друг пример - нашият текст, но тук, както вече споменахме, šmsjw е без пояснения. Примерът от стелата на ꜥwꜥw-sbk ни кара да мислим, че и корабкрушенецът е бил издигнат в šmsjw nj ꜥꜥ;, което ще рече "съпровождащ повелителя". Положението на "съпровождателите" от разряда šmsjw nj ꜥꜥ; било доста привилегировано - документите на експедиционните отряди ги споменават редом с номарсите. Каквито и да били привилегиите на египтяните от тази категория, ясно е, че те нямали възможност да се разпореждат с богатствата на страната.

Има обаче един термин, едно учение, което обяснява скрития смисъл на диалога между Змея и корабкрушенеца. Става дума за термина ꜥꜥw. Думата ꜥꜥw не се споменава в текста, но термина ꜥꜥw, ꜥꜥw njꜥwt обхващал цялото население в Египет и го противопоставял на работната сила от неегипетски произход, която била внасяна отвън. Ду-

мата ḥmw като социално обозначение обикновено се превежда "роб, слуга", но тя е в тясна връзка със сложното египетско учение за ḥmw . Според това учение всяко божество, т.е. сила, разполага със средство за собствено изразяване, най-често живо същество или предмет. Това средство се нарича ḥmw . Тъй като това е само средство, то семантичната близост на това ḥmw с ḥmw като социално обозначение е изключително важна, защото последното означавало лице, което твори волята на своя господар. Подобно било отношението между божествената сила и средството за нейното изразяване. Очевидно е, че за описването на тази идеологическа категория използвали доста красноречивото за египтяните социално обозначение. В тази връзка най-точно разкрива смисълът и съдържанието на ḥmw преводът - 'вид, облик, възплъщение'. Следователно, ḥmw njswt , което означава "царски" ḥmw ще рече, че всеки поданик на египетския цар бил негово ḥmw - 'вид, облик, възплъщение', т.е. всеки египтянин бил това средство, чрез което царят изразявал сам себе си.

Ясно е тогава, защо корабкрушенецът обещава от свое име неща подвластни само на фараона, и защо Змеят спокойно възприема словата му. Като ḥmw на царя, т.е. като негов 'вид, облик', 'възплъщение' корабкрушенецът е уподобен, отъждествен на повелителя на Египет.

Това наше тълкуване ще илюстрираме с фрагмент от надпис от епохата на Средното царство, където нещата са назовани със собствените им имена. Този изключително интересен паметник е стела, описваща работа в "долината на аметиста /?/". Стелата е изучена от О.Д. Берлев, поради което привеждаме неговата интерпретация и превод. В стелата се говори за това, че към работа били привлечени туземци, които били задължени да работят за царя като ḥmw . Заявлението е интересно по няколко причини:

1/ работата е първото задължение на *hsw*.

2/ думата *hsw* в дадения контекст практически е равнозначна на понятието "египтянин".

3/ всеки чужденец, който ще работи за фараона се разглежда като негов поданик.

Ето какво пише в самата стела:

"Эфиоп всякий Страны нубийской, который будет работать как *hsw* движимый /jrr n / мощью бога этого, благостностью царского сана /bjt/ его, пребудет всегда".

"Етиопците, привлечени към работа от египетските началници се сравняват със самия цар, с неговото *hsw*, движимо от силата му, от благостта на царския му сан".

Нашето тълкуване на "Претърпелия корабкрушение" позволява да се отговори на въпроса, защо корабкрушенецът поднася на царя даровете, които получава лично от Змея. Просто защото е *hsw* на царя. Така трябва да постъпва всеки поданик: от бедният жител на оазиса до великият везир - чати. В този смисъл "Приказката за претърпелия корабкрушение" е прекрасно дидактично произведение.

§4. Даровете на Змея и египетската категория Rn.

Няма специално да се връщаме към фрагмента, описващ даровете на Змея. Той беше споменат във връзка с описанието на острова. Ще припомним само, че става дума за екзотични благовония, козметични масла, видове маймуни, ловни кучета, опашки на жирафи, кост.

На въпроса, защо Змеят богато дарява египетския корабкрушенец преди отпътуването му за Родината, някои египтолози отговарят че Змеят е литературен пример за добър и щедър бог. Може и да и така. Това обяснение обаче не ни приближава към египетските пре

стави. В текста намираме една реплика на Змея, която обяснява какво го кара да отрупа с дарове корабкрушенеца: "Да направиш името ми прекрасно в своя град. Само това искам от теб"/ПК, 159-160/.

Представяме думите на Змея в традиционния им превод. При този традиционен превод смисълът е едва ли не в духа на нашето "Споменавай ме с добро".

Първата крачка към изясняването на въпроса е правилното превеждане на думата "нуфе" /nfr/ - 'красив', 'прекрасен', 'опитен', съобразено с контекста на "приказката" и основни египетски предстази. Думата "нуфе" има още едно, едва ли не основно и определящо значение, което все още не е влезнало в по-широка употреба. Това значение се извежда от противопоставянето $ntr-nfr \leftrightarrow ntr-^c$; , което в своята традиционна интерпретация означава "прекрасен бог" - "велик бог". Това противопоставяне е едва ли не основен постулат в древноегипетската идеология. Прекрасният бог съответно е фараонът, а великият - Слънцето.

Тази традиционна трактовка отдавна вече е канонизирана в египтологията и влизането ѝ в учебните пособия е едва ли не задължително. Не е необходимо да се подчертава, че търпи критика в много отношения: няма Слънцето не е прекрасно и защо то не е прекрасният бог; щр за суетни мъже са били фараоните, че да изискват да ги величат като "прекрасни", а не например "велики". Има само едно обяснение, което отговаря на всички въпроси - $ntr-nfr \leftrightarrow ntr-^c$; да бъде преведено "млад бог" - "стар, по-възрастен бог". Тази интерпретация показва, че фараонът не е нищо друго освен по-младото Слънце в отличие от R^c - по-възрастното. Именно този факт, че царят и слънцето са едносъщни е отбелязан задължително и в тронното име на царя - си - Ре /"Син на слънцето"/.

Това е най-доброто доказателство, че думата "нуфе" /nfr/ може

да се превежда и като 'млад, по-млад'.

Втората крачка към разрешаването на поставения проблем е изясняването на египетската представа за името. Тази представа не е достатъчно изучена. Нашите знания за името в представите на древните египтяни могат да бъдат сведени до следното: името се възприемало като нещо органически присъщо на неговия носител, поради което всички враждебни магически действия против името се разглеждали като непосредствено насочени против носителя му. И обратно, възхваляването на името било благоприятно, а неговото увековечаване увековечавало живота. Това било в пълна сила и по отношение на името изобразено чрез писмеността: изтриването на изписаното име било равнозначно на покушение срещу неговия носител.

Смята се, че египетската представа за името е тясно свързана с категорията 'Ка'. Сходството между 'Ка' и Името недвусмислено е заявено от самите египтяни, когато при 22 династия за обозначаване на името започнали да употребяват думата "Ка".

Идентичността на 'Ка' и Името е отразена в египетските паметници. Практически до всяко изображение на човека записвали името му. При това името е уточнение на личността на изображението, а изображението, от своя страна - детерминатив към името. Тези представи са основополагащи и в оформянето на египетската писменост като система.

Разбира се, когато говорим за идентичността на 'Ка' и Името, става дума за идентичността на "категориалните основи" на тези представи.

Този екскурс беше необходим, за да пристъпим към правилния превод на репликата на Змея, спомената по-горе и към обяснението на причината за даровете на Змея.

След като 'Ка' и Името са идентични и след като функционирането

на тези категории във връзка с "отвъдния" свят, нека се спрем на една мисъл за този свят в "Претърпелия корабкрушение": "... ще се подмладиш ти вътре в своята гробница" /ПК, 168-169/. Гробницата - това са "световете" на мъртвите, за които стана дума в самото начало на нашето изложение. Мисълта за подмладяването в гробницата намира своето обяснение в древноегипетските писания: текстовете пазят представата за гроба като за майка на мъртвия - небесната богиня Нут. Според египтяните, положеният в гроба мъртвец попадал в лоното на своята майка - небесната богиня и отново бил раждан от нея. Тъй, че връзката на подмладяването със задгробния свят е фиксирана. Следователно, имаме основание думата "нуфе" /nfr/ да преведем в значението 'млад' и производни, още повече, че присъствието на "Името" в задгробния свят беше изяснено. Тогава обсъжданото пожелание на Змея има следния превод:

"Да се подмлади името ми в твоя град! Само това искам от теб".

Смисълът е ясен: Змеят моли корабкрушенеца да се вземат мерки за обезсмъртяване на името му според египетските представи. Какво са тогава даровете на Змея, ако не заплащане за обезсмъртяването на Името, така както се заплащало създаването на "света на изобразенията", т.е. "света на Ка".

Този извод е твърде важен, тъй като "Приказката за претърпелия корабкрушение" е единственият известен писмен извор, който поставя въпроса за заплащане обезсмъртяването на Името. Наистина цената е нереална в пределите на Долината, но Змеят - божество и повелител на "острова на Изобилието" плаща съобразно царствените си възможности.

Създава се впечатлението, че даровете на Змея изпълняват и друга функция: те задължително принадлежат на царя. В този смисъл "Изобилието" на острова закономерно става подвластно на царя бла-

годарение на поведението на неговия hsw - корабкрушенеца /образец за всеки поданик/ и благодарение на необходимостта Змеят да се погрижи за своето безсмъртие.

Чувствавам се задължен на д.ф.н. доц. Богдан Богданов, който даде идеята за възможността "Претърпелият корабкрушение" да пропагандира целенасочено определени идеи и евентуалната връзка на тази пропаганда с екстремалните условия, при които е поставен корабкрушенеца. Тази идея се оказа благодатна за нашите търсения. Очевидно, екстремалните условия ловко подсилват египетското учение за hsw , което окончателно се оформя през Средното царство и е душата на мироследната система на египтяните от тази епоха.

ESSAI SUR UNE NOUVELLE INTERPRÉTATION
DU "CONTE" ANCIEN EGYPTIEN "DE CELUI QUI A NAUFRAGÉ"

(RESUME)

L'analyse si présenté est un nouveau essai de révéler le "sens secret" du "conte de celui qui a naufragé". Selon nous cet analyse contient trois problèmes qui nous rapprochent du "sens secret" du "conte".

1. L'île de K₂.
2. Le dialogue entre le Dragon et le naufragé (138-147).
3. Les dons du Dragon et leur relation avec la catégorie ancienne égyptienne du Rn "Nom".

1. Le point de vue traditionnel que le K₂ du "conte" (114) et l'île sont liés dans une certaine mesure avec "le monde d'au delà" est en controverse avec les notions égyptiennes de "l'au delà". La plus importante de ces notions consiste en cela que ce monde fonctionne uniquement dans le cadre de l'Égypte. Selon nous au contexte du "conte" le sens et le sujet de la notion du K₂, est l'ABONDANCE. De tout cela résulte que l'expression "lw pn n K₂" (114) doit être traduite "Cet île de l'abondance".

2. Pourquoi le naufragé promet au Dragon des objets qui sont sous le pouvoir du pharaon? Les termes "nds" et "šmsjw/nj ḥk₂ (?)" qui sont utilisés en rapport du naufragé, ne donnent pas la réponse de cette question. Il existe cas-même un terme et une doctrine de l'époque du Moyen Empire qui expliquent le comportement du naufragé. Il s'agit du terme "ḥmw" et de la doctrine égyptienne

de ḥmw. Le naufragé est identifié au roi en qualité de ḥmw du roi. Voilà la raison pour laquelle il offre au roi les dons recueillis du Dragon. C'est juste la manière dont chaque sujet doit agir! Dans ce sens le "conte" représente une oeuvre didactique bien routinée.

3. Les dons du Dragon s'expliquent par ses mots: "Que mon nom soit jeune dans cette ville" (159). Dans ce sens les dons du Dragon peuvent être considérés comme le prix de l'immortalité de son nom.

De cela provient que "l'abondance" de l'ile est introduit tout à fait régulièrement au pouvoir du roi grâce au comportement du naufragé (ḥmw du roi) et à la notion égyptienne du "nom". La doctrine égyptienne du ḥmw dans le "conte de celui qui a naufragé" est soulignée par les conditions extrêmes dans lesquelles est mis le naufragé.

ИЗБРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Берлев О.Д. Трудовое население Египта в эпоху Среднего царства, М., 1972.
- Берлев О.Д. Общественные отношения в Египте эпохи Среднего царства. Социальный строй "царских *hmww*", М., 1978.
- Большаков А.О. Роль изображений в мировоззрении египтян эпохи Старого царства /по материалам гробниц основных некрополей Египта III тыс. до н.э./. - Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата исторических наук, Л., 1985.
- Игнатов С. Папирусът не расте на скала, С. /под печат/
- Лившиц И.Г. Сказки и повести Древнего Египта, Л., 1979.
- Максимов Е.Н. Папирус № 1115 из собрания Государственного Эрмитажа /перевод и некоторые замечания/. - Сб. "Древний Египет и Древняя Африка", М., 1967, с. 94-106.
- Стеблин-Каменский М.И. Мир саги. Становление литературы, Л., 1984.
- Тураев Б.А. Египетская литература, М., 1920, т.1.
- Францов Ю.П. Змеиный остров в древнеегипетской сказке. - Изв. АН СССР. Отд. гуманитарных наук, № 10, Л., 1929, с. 817-837.
- Erman A. Die Geschichte des Schiffsbrüchigen. - Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde, Berlin-Leipzig, 1906, Bd. 43, S. 1-26.
- Erman A. Die Literatur der Ägypter, Leipzig, 1923.
- Erman A. Die Religion der Ägypter, Berlin-Leipzig, 1934.
- Erman A. und Grapow H. Wörterbuch der ägyptischen Sprache. Die Belegstellen, Bd. I-V, Berlin, 1940-1953.
- Faulkner R.O. A Concise Dictionary of Middle Egyptian, Oxford, 1962.

- Gardiner A.H. *The Egyptian Grammar*³, Oxford, 1956.
- Gardiner A.H. Notes on the tale of shipwrecked sailor. - *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde*, Berlin-Leipzig, 1909, Bd. 45, S. 60-66.
- Goedicke H. *Die Geschichte des Schiffbrüchigen*, Wiesbaden, 1974.
- Golénischeff W.S. Le Papyrus N° 1115 de l'Ermitage Imperial de Saint-Petersbourg, par IV. Golénischeff. - *Recueil de Travaux Relatifs à la Philologie et à Archéologie Egyptiennes et Assyriennes*, 28 (1906), pp. 73-112.
- Golénischeff W.S. Les papyrus hiératiques N° 1115, 1116 A, 1116 B de l'Ermitage Impérial de St. - Péterbourg, SPb., 1913.
- Golénischeff W.S. Sur un ancien conte égyptien. - Notice lue au Congrès des Orientalistes à Berlin, par W.Golénischeff; - "Verhandlungen des 5-ten Internationalen Orientalisten Congresses", Berlin, 1882, 2-tes Teil, Erste Hälfte, Africana-Section, S. 100-122.
- Hodjash S., Berlev O. *The Egyptian Reliefs and Stelae in the Pushkin Museum of Fine Arts, Moscow-Leningrad*, 1982.
- Kees H. *Totenglauben und Jenseitsvorstellungen der Alten Ägypter*, Berlin, 1980.
- Léfevre G. *Romans et contes égyptiens*, Paris, 1949.
- The Literature of ancient Egypt. An anthology of stories, instruction and poetry.* Ed. with introduction of W.K.Simpson, New Haven-London, 1972.
- Maspero G. *Les Contes populaires de l'Egypte ancienne*, Paris, 1911.
- Sethé K. *Bemerkungen zur Geschichte des Schiffbrüchigen.* - *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde*, Berlin-Leipzig, 1907-1908, Bd. 44, S. 80-87.

Wiedemann A. Aegyptische Geschichte, Gotha, 1884.